

Verslag niet-officieel gedeelte

Verslag 21^e NTG-bijeenkomst, 11 juni 1998

Maarten Gelderman (mgelderman@bik.econ.vu.nl)

Met de verkiezing van Gerard van Nes tot erelid is het officiële gedeelte van de vergadering ten einde. Namens de vereniging krijgt Gerard nu een kado als dank voor zijn jarenlange trouwe dienst: een zweefvliegles. Vervolgens is het tijd voor koffie. Tijdens de koffie wordt door het 4AllTeX-team aan de NTG en daarmee aan alle aanwezigen een taart aangeboden.

Het echte handwerk (Gerrit Oomen)

De eerste ‘officiële’ activiteit tijdens het niet-officiële gedeelte van de bijeenkomst (waarvoor we per slot van rekening eigenlijk allemaal naar Arnhem zijn gekomen) is een lezing door Gerrit Oomen. Gerrit is bij de in-crowd van de NTG met name bekend als de baas van Taco (de hoofdredacteur van de MAPS). Nu krijgt hij de kans om voor zichzelf te spreken en dat blijkt de moeite waard te zijn. Gerrit dateert nog uit de tijd van het lood en verhaalt op boeiende wijze en met vele plaatjes over de wijze waarop nog maar een paar decennia geleden teksten uit lood werden gezet. We horen alles over trucs met toetsenborden van zetmachines, het handmatig naverken van kopij en het gratis verstrekken van melk aan loodzetters teneinde vergiftigingsverschijnselen te komen. De komst van TeX blijkt de wereld verlost te hebben van een ongezond en naar mijn inschatting zenuwslopend beroep.

Typografie (Gerrit Noordzij)

De goden waren de NTG op haar lustrum bijeenkomst niet gunstig gezind. Waar eerst de voorzitter verstek liet gaan bleek vervolgens de tweede spreker onvindbaar. Naar later bleek stond deze op de gang te praten met de secretaris in afwachting van het aflopen van de lezing van Oomen, waarna oorspronkelijk immers een koffiepauze was gepland. De lezing bleek echter alleszins de moeite van het wachten waard. Met de uitspraak ‘Ik behoor al 40 jaar tot de avant-garde’, een verwijzing naar de manier waarop het Holland Festival een Amerikaans toneelgezelschap introduceerde, plaatste de spreker zichzelf even onbescheiden als humoristisch in de typografische geschiedenis. Hierna voerde Noordzij de zaal mee naar de wereld van de typografische wetten, regelspatiëring, de onhebbelijke eigenschappen van Tschichold en het ontwerp van letters. Toen hij zich omdraaide en met een half krijtje even achteloos

als meesterlijk een aantal letters op het schoolbord zette, oogste hij een spontaan applaus uit de zaal.

De spreker was goed voor meer prikkelende visies dan zijn gehoor kon noteren. Zo zette hij uiteen dat de drukpers *technologisch* helemaal niets nieuws was. De vervaardiging van gegoten klokken en munten was al ouder en van een technologisch eender principe. Het bedrukken van textiel was er ook al lang. Nieuw was het *papier* als alternatief voor het kostbare perkament. De typografie bestond al en bestaat nog steeds, ondanks het verdwijnen van de matrijs in het drukproces.

Over voetnoten: ‘die zijn voor negen/tiende onnodig en voor tien/tiende schadelijk.’ Noordzij eerde met talrijke anecdoten zijn vriend en rivaal Jan Tschichold, de typograaf die de vormgeving van de bekende Penguin-reeks bepaalde en publiceerde over vorm en verhouding van boek en bladspiegel. Typografie, vond Noordzij, is de moeite waard om over te strijden en ‘Tschichold en ik waren het zo verschikkelijk oneens dat er een onverbreekelijk hechte vriendschap uit is ontstaan’. Tschichold had voor een van zijn lezingen eens uitdrukkelijk aangegeven dat ‘eine Diskussion findet nicht statt’, toch waren er twistpunten te over waar beide grote ego’s zich hartstochtelijk aan overgaven.

‘Ik kan deze lezing gemakkelijk in 25 minuten geven, maar er is geen bezwaar tegen uitweidingen’, sprak Noordzij halverwege zijn betoog. En zo was het ook. Het was zoals Vladimir Nabokov na de openingsregels van zijn roman ‘Laughter in the Dark’ vaststelde: ‘This is the whole of the story and we might have left it at that had there not been profit and pleasure in the telling; and although there is plenty of space on a gravestone to contain, bound in moss, the abridged version of a man’s life, detail is always welcome.’

10 jaar ntg

Kort schetste Erik Fambach de geschiedenis van de NTG die in MAPS 20 uitgebreider door hem is beschreven.

How TeX does Arabics (Klaus Lagally)

Na de geschiedenis van de NTG kwam de geschiedenis van het Arabisch aan het bod. Na de zaal eerst lekker te heb-

Dit stuk kwam mede tot stand dankzij de inspanningen van Frans Goddijn, natuurlijk blijft de onder de titel gemelde auteur verantwoordelijkheid voor de juistheid van de inhoud. Het zou echter niet juist zijn de credits alleen naar de officiële geheimschrijver te laten gaan.

ben gemaakt met het tonen van prachtige stukjes Arabische typografie, waarin alle letters van een woord of zin tot één geheel lijken samen te smelten, werden de deelnemers wakkergeschud met kopiën van recente kranten. De gebrekkige mogelijkheden die de redacteurs hier tot hun beschikking staan leiden tot afschrikwekkende typografie die slechts hier en daar in de vorm van een handgeschreven kop of advertentie een klein lichtpuntje toont. Een lichtpuntje werd getoond in de vorm van het werk van Lagally zelf dat het dan wel niet mogelijk maakt de vaardigheden van de ouderwetse typografen aan een willekeurige computeraar ter beschikking te stellen, maar in ieder geval de mogelijkheid biedt tot het maken van in de ogen van een leek prachtige ‘plaatjes’. Zie het vorige nummer van MAPS voor verdere toelichting.

Typografie in T_EX (Phil Taylor)

Ook het verhaal van Phil Taylor hoeven de afwezigen niet te missen. Dit is onder de titel ‘Book Design for T_EX Users’ te vinden in MAPS #19. Wat zij wel hebben moeten missen was de inspirerende presentatie van dit verhaal, waarin de puntjes nog eens op de 1 werden gezet. In een uitvoerige dialezing werden de door Noordzij net zo verfoeide wetten van de typografie uiteengezet.

T_EX en www (Sebastian Rahtz)

Aan Sebastian Rahtz, T_EX-tovenaar van Elsevier en samensteller van de T_EXLive CD, was de ondankbare taak om de aandacht van een murw geprate zaal net voor de borrel vast te houden. We hoeven er niet aan te twijfelen dat hij hier uitstekend in is geslaagd. Benadrukkend dat hij niet

namens Elsevier praatte liet Sebastian een aantal nieuwe (op hyperref gebaseerde) producten zien en toonde hoe het mogelijk was uit één enkel document niet alleen DVI en PS, maar ook PDF en HTML te genereren. Een indrukwekkende prestatie.

Ook Sebastian inspireerde met bondige uitspraken die bijna literair spitsvondig waren. Zoals de ‘puncline’ van zijn beschouwing over de zwakte van T_EX waar regels uit de maat gaan lopen zodra er een verticale witruimte van enige rek verschijnt. Een lelijke trek van T_EX die je niet vindt bij fraaie boeken. ‘Negative leading is possible, but can lead to rooftop lines – hard to read but waterproof.’

Phil gaf als commentaar op de volgende oplossing:

```
\parskip = 0.8ex minus -0.2ex
(dus zonder PLUS...)
```

‘Possible, but I’d advise against it.’ We mochten wat hem betreft de tip doorvertellen ‘but if you run into trouble, don’t come to me for help! T_EX listens to you (plus n, minus n) but fails to obey you, even though it issues warnings that something *bad* is happening...’

Bij de geringste waarde voor plus gaat T_EX immers tot in het oneindige oprekken, ook al heb je dat nooit gewild, en T_EX geeft alleen in de logfile en op het scherm aan met badness meldingen dat er iets verkeerd gaat.

Sebastian toonde ons echter ook zijn zorgen over de toekomst van T_EX. Naar zijn mening is een aantal essentiële veranderingen aan T_EX noodzakelijk om het bij voorbeeld geheel zonder supervisie van een gebruiker tekst te laten zetten. Het mag duidelijk zijn dat het er tijdens de op deze lezing volgende borrel verhit aan toe ging.